

Potkurilla Suomesta Lukinsaareen

Anatoli-serkkuni syntyi Lukinsaareessa vuonna 1950. Lukinsaari sijaitsee Tunkuan Koivujärvessä noin kilometrin päässä isäni syntymäkylästä Koivuniemestä. Anatoli kertoi minulle saaresta ja sen elämästä käydessään vierailumatkalla Kuhmossa.

Anatolin ukki Feodor Godijeff asui Lukinsuareessa ja hänellä oli kolme poikaa. Nuorin heistä, 1905 syntynyt Juakko, oli Anatolin isä. Anatoli kertoi minulle veljesten tarinan:

”Karjalan kapinan aikoihin isäni ja setäni liittyivät metsäsisseihin. Isäni oli tuohon aikaan vasta 16-vuotias poikainen. Hän paellutti sotaretkellä jalkansa, joita sitten hoidettiin Kiimasjärven koululla. Sieltä he pakenivat Suomeen ja Kuhmoon. Isäni oli jonkin aikaa töissä isossa maalaistalossa, jossa oli 25 lehmää. Hänellä oli ikävä kotiin Lukinsaareen, joten hän päätti palata Karjalaan.

Vanhin veli Miitrei sanoi, että Juakko voisi huoletti palata, koska hän oli niin nuori kapinan aikana; hänellä ei olisi mitään pelättävää. Omasta kohdalostaan Miitrei oli arvellut, ettei hän enää uskaltaisi palata Tunkualle, ja oli lisännyt vielä: ”Milmani elgiä konzana muistakkua da milmani elgiä konzana etsikkyä”.

Ne olivat lopulliset jäähyväiset koko perheelle. Miitreistä ei kukaan sen jälkeen maininnut mitään; oltiin kuin häntä ei koskaan olisi ollut olemassaakaan”.

Miitrei Godijeff jäi Suomeen ja hänen myöhemmistä vaiheistaan ei muu perhe saanut koskaan tietää mitään.

Veljekset Ivan ja Juakko palasivat Lukinsaareen 1920-luvulla. Juakko potki paluumatkansa Suomessa hankkimallaan potkurilla eli potkukelkalla, josta tuli saaren ihmekapistus. Taannoin Suomessa vierailut Juakon poika, serkkuni Anatoli kertoi ajalleensa sillä potkurilla monet kerrat Koivujärven jäällä 1950-luvun poikavuosiin. Anatolin muisteluksien mukaan potkukelkka oli käytössä v:teen 1965 saakka. Silloin Lukinsaaren väki muutti Maasjärven uuteen metsäkylään, ja Suomen potkuri jäi aitaan.

Jo ennen tuota muuttoa saaren asujat jättivät kotinsa sota-vuotena 1941. Silloin miehet otettiin sotaan ja naiset lapsineen työnnettiin evakkoon Ko-

Lusmanvaarassa on uittopato, jonka ohitse vene hinataan järvestä Tungutjokeen. Taustalla on autio Lusmanvaaran kylä. Venettä nostamassa oik. Anatoli Godijev tätinsä Anna Jevstratovan kanssa. Kuva v:lta 1976.

min alueelle.

Juakko palasi sodasta 1945 ja toi mukanaan kotisaarelle Fedosan, jonka oli tavannut Belomorskiissa. Saarella oli jäänyt polttamatta viisi karjalais-taloa, ja Juakko asettui Fedosan kera elämään isä Feodorin taloon. Heille syntyi ensin tyttö ja 1950 syntyi poika Anatoli, tämän jutun kertoja.

Anatolin kertoman mukaan Lukinsaaren viisi taloa olivat suuria, korkeita karjalais-taloja, joissa ihmiset ja karja asuivat saman katon alla; navetta oli talon toisessa päässä. Silloin elettiin kolhoosiaikaa, joten omassa navetassa ei ollut kuin yksi lehmä ja muutamia lampaita. Hevosta ei ollut kenelläkään, sillä kaikki hevoset olivat Koivuniemen kolhoosin Päivännousun tallissa. Lukinsaaren ainoa sika röhki Ivan Godijeffilla.

Lampaita siis sai olla ja niistä elukoista Anatoli kertoi hauskan pääsjutun:

”Isä Juakko oli pilkkomassa halkoja pölkyn vieressä ja kumartui ottamaan halkoa. Pääsi huomasi silloin isän takamukset ja pukkasi isän kontilleen. No, isä nousi ja jatkoi halkojen pilkkomista, mutta pääsi uusi tempunsa ja pukkasi isän taas kontalleen. Silloin kipakka isä Juakko tarrasi vimmoissaan pääsiä niskavilloista kiinni ja napsautti pääsiltä pään poikki

siinä pölkyn päällä, tökkäsi päänsä ahdansepäaseen ja jatkoi sitten halkojen pienimistä.

Äiti Fedosa sattui ulos, huomasi päänsä ahdansepäasä ja alkoi pauhata isälle näin: ”Kuimbo sie kezellä keziä lambahan tapoit”? Isä urahti vastaukseksi: ”Mie tuumaizin, jotta milmani et enämbi puse”.

Lukinsaareen ei ollut siltäa miltään suunnalta. Pohjoisrannan kapeikon yli uitettiin lehmät; siitä oli vain parisenkymmentä metriä mantereelle. Itärannan kautta kuljettiin veneellä Tunkualle lääkäriin tai kouluun Maasjärvelle. Länsirannalta soudettiin kahden kilometrin matka Koivuniemeen kolhoosin töihin, valtion kauppaan tai klubille kinoja katsomaan.

Koivuniemen kylän rakennukset paloivat sodan aikana. Sodan jälkeen se rakennettiin kolhooseineen uudestaan: Sinne tuli 14 taloa. Elämä jatkui v:teen 1960 saakka. Nyt siellä on jäljellä kolme autiotaloa ja yksi kesämökki.

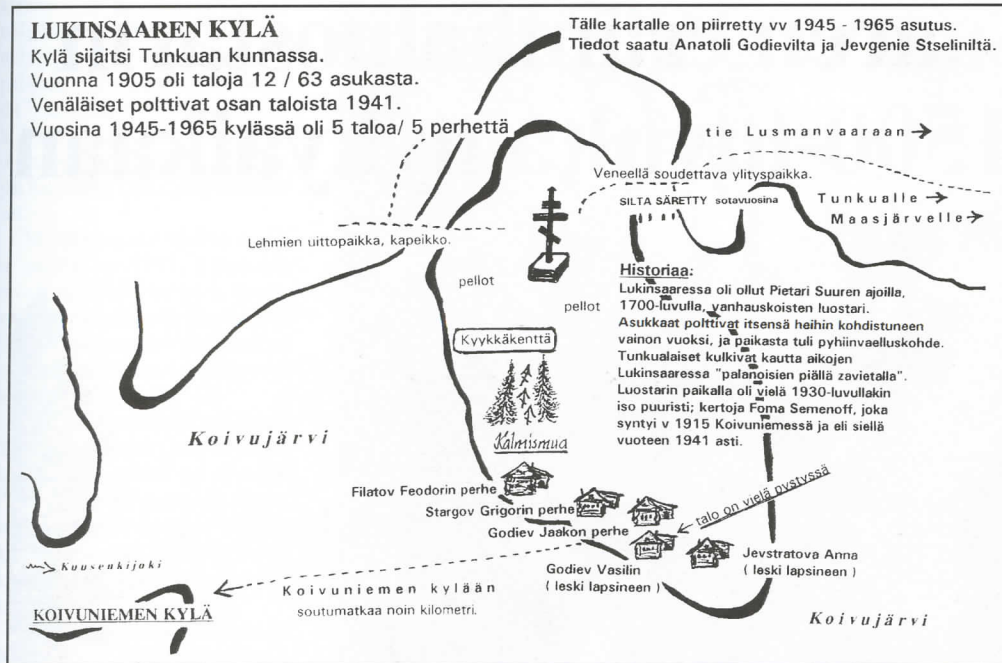
Lusmanvaarassa ei enää sotien jälkeen ollut ainoatakaan taloa, vain uittomiesten kämpä. Puuta uitettiin Koivujärveä myöten Tunkuanjärveen, edelleen Lusmanvaaran kautta Kosmosjärveen ja Maasjärveen Tunkuanjokea pitkin aina Ideliin asti. Anatoli kertoi, että Idelissä oli puiden nostopaikka.

Siitä ne ajettiin rautatien varteen vaunuihin lastattavaksi. Anatoli oli itsekin ollut nuorena miehenä uitoissa mukana 1960-luvun lopulla.

Koulua Koivuniemessä ei sodanjälkeisinä vuosina ollut. Lukinsaaren kouluikäisten piti mennä Uuteen Maasjärveen asti. Koulu oli venäjänkielinen ja karjalaislapsina he eivät osanneet sanaakaan venäjää. Lapsia Maasjärven koulussa oli kaikista kylistä Kevättämäjärveä myöten. Niinpä karjalaislapset koottiin yhteen luokkaan ja heille opetettiin ensimmäisenä vuonna ainoastaan venäjää. Opittuaan siten venäjän he unohtivat vähitellen kokonaan karjalan kielen, koska pärjäsivät venäjällä joka paikassa paremmin kuin omalla kielellään.

Lukinsaaren poikien mieluisin peli oli kyykkä, ja se olikin heidän ainoa pelinsä. Sitä varten Maasjärvellä oli tehty oma kenttä klubitalon vierelle ja siinä löivät vanhat ukotkin kyykkää.

Anatoli kertoi ajoista, jolloin hän alkoi kulkea tansseissa Maasjärvellä. Tapana oli vielä silloin, että äidit tulivat mukaan tyttäriään paimentamaan ja isät vahtimaan poikiaan. Vanhemmat katselivat sivusta nuorten menoa, mutta ukoilla kävi usein aika pitkäksi ja he rupesivat pelaamaan kyykkää; olihan pelikenttä aivan lähellä.

Lukinsaareissa oli vanha kalmismua vielä käytössä. Anatoli kertoi, että haudoille tehtiin kropsnit tai pystytettiin ristit aivan kuten oli tehty ennen muinoin. Joskus saattoi vanhasta kalmismuusta nousta esiin luita, jopa pääkallojakin, mutta haudan kaivamista jatkettiin syvempään ja jäämistöt peitettiin pohjalle. Uusi vainaja pantiin päällimmäiseksi.

Muistelupäivinä ihmiset kävivät kalmoilla, ts. muistelemassa vainajia. Naiset ripottelivat haudoille ryynejä tai muuta, poltettiin kynttilöitä, mutta koskaan kalmismuualle ei tuotu viinaa; se on venäläinen tapa, eikä hautojen ympärille rakennettu aitauksia.

Anatoli kertoi, että vanhat naiset kastoivat lapset Tunkualla päin, ja että hänen sisarensakin oli naisten kastama. Ana-

toli itse oli jäänyt kokonaan kastamatta ja hän tiesi sen itse. Kahdeksan vuotta sitten ollessaan Ukrainassa hän kävi siellä kirkossa ja otti kasteen. Näin hänestä tuli 40-vuotiaana ortodoksikristitty.

Lukinsaaren asukkaat ovat saaneet häätöjä määrävällein: ensin 1920-luvulla, sitten 1940-luvun alussa sodan syytyessä ja viimeksi 1960-luvulla. Nytkylä on autioitunut. Saarella syntyneet pojat palaavat sinne kuitenkin aina kesäisin kalastelemaan ja ajelemaan Koivujärvelle moottoriveneellään. Niin on Anatolikin serkkupoikiensa kera tehnyt ja tietää kertoa yhtä ja toista hylätyistä kylistä.

Lukinsaaren naapurikylä Koivuniemi ja sen kolhoosi Päivännousu elivät vuoteen 1960 saakka, mutta sitten Päivännousu laski lopullisesti.

Anatolin serkku Nikolai Godijev palasi Piiteristä Lukinsaareen neljä vuotta sitten ja ryhtyi fermeriksi. Hän osti traktorin ja hankki lemmiä aloittaen innokkaana maanviljelyksen. Hänen elämänsäkirjaansa oli kuitenkin kirjoitettu aivan toisenlainen luku mitä hän osasi aavistaakaan. Nikolai oli lähdössä kalaan ja työntäessään venettä vesille hän sai sairaskohtauksen ja kaatui rantaveteen hukkuen siihen. Vene löytyi ajalehtimasta järvellä ja sen isäntä kuolleena rannalta.

Lukinsaari on jälleen autio, mutta Anatolin kertoman mukaan siellä aitassa on vieläkin isä Juakon 1920-luvulla Suomesta tuoma potkuri - tosin siitä on jäljellä enää jalakset.

ANJA MALINEN

Tunkuan piirin tpk:n päätöksiä v. 1930

Tunkuan piirin toimeenpaneva komitea on

- päättänyt antaa leväperäisestä suhtautumisesta uitto - ja metsätöihin Koivuniemen kyläneuvostolle ankaran muistutuksen, Tunkuan kyläneuvoston puheenjohtajalle muistutuksen sekä Uskelan ja Kevättämjärven kyläneuvostoille huomautuksen.

- päättänyt keskeyttää kaikki rakennustyöt maaliskuun ajaksi ja siirtää työvoima metsätöihin. Päätöksen toteuttamista varten muodostettiin komitea.

- päättänyt anoa Karjalan kansankomissaarinen neuvostolta Tunkuan-Sosnovitsan maantien kunnostustöihin 100 000 ruplaa.

- päättänyt kalastuksen tehostamiseksi järjestää kalastusarttelit Tunkua - ja Kesäjoelle sekä Kevättämjärvelle ja Uskelanjärvelle. Osuuskauppa velvoitetaan varustamaan arttelit elintarvikkeilla ja kalastusvälineillä.

Tunkuan piiri ilman huovikkaita

Huolimatta siitä, että Tunkuan piiristä on lähetetty epäluukuisia kirjeitä, sähkösanomia, suullisia viestejä ym. - piiri on yhä edelleen vailla huovikkaita. Ainoastaan 200 paria tuli aikoinaan, mutta ne eivät tietysti riittäneet muuta kuin vain vähän aluksi. Pari päivää sitten tuli Tunkuan osuuskaupan varastolle Sosnovitsaan 800 paria, mutta ne olivat kaikki lasten huovikkaita.

Huovikkaiden puute vaikeuttaa ulkotöitä talvella ja alentaa pakkaspäivinä työn tuottavuutta 50 prosentilla.

Asia on kiireellisesti korjattava ja syylliset saatava selville. Kun kaikki piirit ovat jo saaneet tilaamansa varusteet, niin miksi yksi piiri jää ilman. Lie-neekö kyseessä jarrutus? - (PK 17.1.1931)

Lukinsaareissa syntyneet pojat ajelevat kesälomallaan kalastamassa Koivujärvellä nykyäänkin. Taustalla näkyy autio Lukinsaari. Edessä istuu Anatoli Godijev ja kuskina on Nikolai Jevstratov. Kuva v:lta 1975.